

України від 14.04.2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

5. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 30.12.2022. 82 с.

Миколаєнко Наталія Василівна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнні конфлікти та надзвичайні ситуації створюють загрозу для реалізації прав та свобод найуразливіших верств населення, зокрема – дітей. В умовах війни діти стикаються з серйозними порушеннями своїх прав: втрачають доступ до якісної освіти, медичної допомоги, соціального захисту, нерідко – власні родини. Особливої уваги заслуговує ситуація з примусовою депортацією українських дітей на окуповані території або до країни-агресора, що є порушенням міжнародного гуманітарного права. Вивчення проблеми правового захисту дітей в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Права дітей в Україні гарантуються низкою нормативно-правових актів національного та міжнародного рівня, а саме:

Конституція України (ст. 52) гарантує, що «діти рівні у своїх правах незалежно від походження, соціального і майнового стану», а також забезпечує державний захист дітей, особливо дітей-сиріт [1].

Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Україною у 1991 році, закріплює фундаментальні права дітей, серед яких право на життя, захист, освіту, свободу думки та самовираження [2].

Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 визначає основні напрями державної політики у сфері захисту дітей, включаючи гарантії в умовах надзвичайного або воєнного стану [3].

Сімейний кодекс України встановлює відповідальність батьків за життя та виховання дітей (ст. 150–155), а також регулює правовідносини щодо опіки, усиновлення, піклування тощо [4].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» гарантує збереження прав і свобод громадян, зокрема неповнолітніх, за винятком обмежень, прямо визначених законом [5].

Окрім того, в Україні діють спеціалізовані державні інституції: Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Уповноважений Президента з прав дитини, Національна соціальна сервісна служба України, які відіграють ключову роль у координації заходів із захисту прав дітей.

Воєнні дії на території України призвели до порушення цілого спектру прав дитини: право на життя і безпеку (збройні атаки, мінна небезпека, примусова евакуація створюють загрозу життю та здоров'ю дітей); право на освіту (руйнування шкіл, відсутність доступу до інтернету та електроенергії перешкоджають безперервному освітньому процесу); право на охорону здоров'я (медичні заклади переповнені або зруйновані; вакцинація та планові огляди призупинені); право на сімейне середовище (велика кількість дітей втратила батьків або була відокремлена від родин, що зумовлює збільшення кількості дітей-сиріт або таких, що потребують державного піклування); право на захист від насильства (випадки сексуального, фізичного та психологічного насильства щодо дітей зросли під час війни, особливо в зонах активних бойових дій та під час переміщення).

Окремо слід наголосити на загрозах, пов'язаних із незаконною депортацією дітей на тимчасово окуповані території та до Російської Федерації. Такі дії розцінюються як воєнні злочини, що порушують Женевські конвенції та статут Міжнародного кримінального суду.

Попри складні обставини, в Україні реалізуються комплексні заходи, спрямовані на захист дітей такі як: евакуація дітей із зон бойових дій та організація безпечного розміщення в більш спокійних регіонах; психологічна підтримка дітей, які пережили травматичні події, через роботу кризових центрів, мобільних бригад психологів, онлайн-консультації; цифрові ініціативи, як-от застосунок «Дія», дозволяють швидко відновити документи дітей, забезпечити доступ до соціальних послуг; міжнародна допомога – гуманітарні організації (UNICEF, Save the Children, Червоний Хрест) активно підтримують надання необхідних ресурсів дітям в Україні. Також Уповноважений з прав дитини, Служба у справах дітей, правоохоронні органи проводять роботу з документування воєнних злочинів проти дітей та з притягнення винних осіб до відповідальності.

Для підвищення ефективності захисту прав дітей в умовах війни пропонується розробити єдину державну стратегію захисту дітей в умовах надзвичайних ситуацій. Впровадити спеціальні алгоритми дій для органів влади, служб порятунку, шкіл, медичних закладів у випадках евакуації, втрати зв'язку з дитиною тощо. Забезпечити міжнародне розслідування воєнних злочинів проти дітей та лобіювати міжнародні санкції проти виконавців. Розширити соціальні програми підтримки родин з дітьми, які постраждали від війни, зокрема з акцентом на психологічну та юридичну допомогу. Підвищити рівень підготовки спеціалістів, що працюють із дітьми, зокрема працівників соціальних служб, педагогів, юристів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. Ратифікована Україною 27.02.1991 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 27. Ст. 252.
3. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135.

5. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.

6. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Звіт про стан дотримання прав дитини в умовах збройного конфлікту. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua>.

7. Національна соціальна сервісна служба України. Діяльність щодо захисту дітей в умовах воєнного стану. URL: <https://nssu.gov.ua>.

8. United Nations Children's Fund (UNICEF). Захист дітей під час війни в Україні: звіт та рекомендації. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>.

9. Галаган А. Права дитини в умовах воєнного стану: національні та міжнародні аспекти // Юридичний вісник України. 2023. № 5. С. 18–22.

10. Дитячий омбудсмен: Депортація дітей – воєнний злочин. URL: <https://childrenombudsman.gov.ua>.

Пеліван Іван Сергійович,

аспірант кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Хахуцяк Ольга Юріївна,

завідувач кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні є фундаментальною складовою сучасних правоохоронних систем та систем правосуддя. В свою чергу міжнародне співробітництво у корупційних кримінальних провадженнях є багатогранною і динамічною сферою, яка охоплює широкий спектр правових, процесуальних і прагматичних аспектів. У Конвенції ООН проти корупції від 31